

Tezaurul României la Moscova. Un capitol neîncheiat al istoriei.

Redactor: Victoria Sara Dazin

Tezaurul României de la Moscova este singurul caz din istoria lumii în care o rezervă de aur monetară este încredințată cu toate documentele și garanțiile că va fi returnată oricând la cererea proprietarului, iar obligațiile asumate nu au mai fost nicicând respectate. (Alina Costache ,23 apr. 2023)

Povestea Tezaurului României de la Moscova a început în toamna anului 1916, la scurt timp după ce România a luat decizia să renunțe la neutralitate și să intre în Primul Război Mondial pentru a realiza unirea cu Transilvania.

După ce trupele germane, austro-ungare și bulgare au pătruns în România și au ocupat rând, pe rând, Oltenia, Muntenia și Dobrogea, armata țării, Casa Regală, precum și întreaga elită politică s-au retras la Iași, în Moldova, singurul teritoriu românesc rămas neocupat.

Situația alarmantă de pe front, dar și teama de ocupare totală a României, i-a determinat pe reprezentanții guvernului condus la acea dată, de Ion I. C. Brătianu, să

trimită tezaurul românesc la Moscova, capitala Imperiului Rus, unul dintre principalii aliații ai țării noastre.

De-a lungul istoriei, această practică a fost foarte des întâlnită. În vreme de război, foarte multe țări își transferau tezaurul național într-un alt stat aliat, de teama ca acesta să nu cadă în mâinile cotropitorilor. Însă, niciodată nu s-a mai întâmplat ca o rezervă de aur monetară care a fost încredințată cu toate documentele și garanțiile necesare să nu fie returnată la cererea proprietarului.

Tezaurul României cuprindea 93,4 tone de aur, reprezentat de lingouri și monede care aparțineau Băncii Naționale a României, precum și unor bănci private, companii sau persoane private din țara noastră.

Din tezaurul național mai făceau parte, pe lângă cantitatea impresionantă de aur, piese unice de artă, printre care se aflau și 1.350 de tablouri extrem de valoroase, documente, manuscrise, odoare ale unor mănăstiri, arhive și multe altele.

În decembrie 1916, într-un tren cu 17 vagoane care avea destinația Moscova, au fost încărcate 1.738 casete cu aur care aparțineau Băncii Naționale, în valoare de 314.580.456,84 milioane lei, și două casete cu bijuteriile Reginei Maria, în valoare declarată de 7 milioane lei. odată ajunse la Moscova acestea au fost depuse în tezaurul Băncii de Stat a Rusiei, aflat în "Sala armelor", de la Kremlin. Valoarea întregului depozit făcut la Moscova pe numele BNR era de 321.580.456 lei aur.

În iulie 1917, a început pregătirea unui alt transport, în care au fost incluse și valori ale Casei de Depuneri și Consemnațiuni, o parte din documentele păstrate la Arhivele Statului, arhivele unor instituții publice și particulare, lucrări de artă și alte piese de

valoare aparținând colecțiilor particulare, odoare mănăstirești, cărți rare, manuscrise, documente și colecțiile numismatice ale Academiei Române, ale Muzeului de antichități, valori ale unor mari bănci comerciale, respectiv acțiuni, obligațiuni, depozite ale clienților etc.

În trei dintre cele 27 de vagoane pregătite au fost încărcate 188 de casete cu aur și cu alte valori ale Băncii Naționale. Valoarea declarată a celor 188 casete era de 1.594.757.083 lei. Aurul efectiv era calculat la 574.523 lei, arhiva la 500.000 lei, iar restul reprezenta valoarea titlurilor, efectelor, depozitelor, cărților și a altor acte ale BNR evacuate împreună cu aurul. După acest ultim transport, cantitatea de aur depozitată la Moscova a ajuns la valoarea de 315.154.980 lei, fiind vorba despre 93,4 tone aur fin, potrivit Agerpres.

După încheierea conflictului militar, autoritățile române nu au reușit să recupereze niciun gram de aur de la Moscova deoarece, Rusia condusă de Vladimir Ilici Lenin, a considerat Tezaurul României pradă de război și a refuzat restituirea acestuia.

O rază de speranță că tezaurul românesc va fi recuperat a apărut în anii 1935, 1956 și 2008, când a existat un semn de bunăvoință din partea sovieticilor și ulterior al rușilor, care au restituit parțial, în tranșe, rezerva de aur monetară. Cu toate acestea, cea mai mare parte din tezaur a rămas la Moscova, iar acest lucru rămâne un subiect sensibil în relațiile diplomatice dintre România și Rusia.

Se împlinesc 100 de ani de când tezaurul României a luat drumul Rusiei și nu s-a mai întors. După încheierea primului război mondial, autoritățile române au încercat să recapete bunurile care ar valora astăzi 2,9 miliarde de euro. Regimul sovietic a pus condiții: predarea Basarabiei sau înlocuirea regatului României cu un regim comunist. (Tezaurul României la Moscova | O istorie capcană 28.03.2017)

<https://www.digi24.ro/special/campanii-digi24/coroana-de-otel/tezaurul-romaniei-la-moscova-o-istorie-capcana-696247>

Statutul Tezaurului României după la Moscova a fost examinat din nou în 1965 și 1991. În 1965, ca urmare a unei cereri a României cu privire la Tezaurul său, înalți oficiali sovietici (inclusive domnii Brejnev, Kosîghin și Andropov) au refuzat orice negociere, pretextând că datoria României față de Rusia depășea cu mult cele 93.000 kilograme de aur reclamate. În anul 1991, în timpul unei vizite în Uniunea Sovietică, președintele României Ion Iliescu a ridicat din nou problema, de această dată în fața președintelui Gorbaciov, care a promis să examineze situația.

„România nu trebuie să mai aibă pretenții la tezaur pentru că a ocupat Basarabia rusească, în 1918, și pentru că a făcut parte din forțele de ocupație din timpul Celui de-al Doilea Război Mondial.” (Mihail Miagkov șeful Centrului de Istorie a Războaielor și Geopolitică din cadrul Institutului de Istorie Generală din Rusia).

Tezaurul României de la Moscova în atenția Adunării Parlamentare a Consiliului Europei -Raportului Comisiei A.P.C.E. pentru Cultură, Știință și Educație din 7 mai 2002, Doc. 9459, intitulat „Tezaurul național al României” (și întocmit de doamna Vlasta Stepová, deputat socialist din delegația Cehiei.)

Tezaurul de la Pietroasele -"Cloșca cu pui de aur”

Tezaurul de la Pietroasele

Până la găsirea mormântului lui Tutankamon, „Cloșca cu pui de aur” a fost cel mai important tezaur antic descoperit al lumii.

Denumirea “Cloșca cu pui de aur” provine de la faptul că potrivit declarațiilor descoperitorului comorii, cele 22 de obiecte erau așezate unele peste altele, acoperite cu fibula mare, sugerându-i lui Ion Lemnaru imaginea unei cloști care își apără puii.

El este de fapt cel care ar fi dat numele „Cloșca cu puii de aur” , care a devenit, chiar în timpul anchetei, denumirea oficială a comorii.

Atribuirea tezaurului și datarea lui s-a făcut prin analiza obiectelor componente, a detaliilor tehnice și stilistice prezente în modul lor de confecționare, precum și din studierea unor izvoare documentare. Profesorul german Rudolf Neumeister a pus tezaurul în conexiune cu momentele importante care s-au derulat în secolul al IV-lea în istoria universală. El a atribuit comoara lui Athanaric, conducătorul vizigoților, care a trecut prin teritoriile care compun astăzi România. Datarea cu un an exact al confecționării fiecărui obiect nu este posibilă, cum nu este posibilă nici identificarea unor ateliere de făurire a lor, considerându-se că arealul posibil ar fi cel dintre nordul Pontului Euxin și lumea mediteraneană. Pentru a fixa totuși o dată, s-a datat tezaurul în anul 381 în care Athanaric a ajuns la Constantinopol.

„Cloșca cu puii de aur” este unul dintre cele mai importante tezaure arheologice descoperite vreodată în țara noastră. De la descoperirea acestuia și până astăzi, a stârnit interesul istoricilor și imaginația celor care l-au văzut.

Tezaurul de la Pietroasa a fost, de-a lungul timpului, prilej de pradă, de dispute politice, de îndelungate studii științifice, “dezmembrat, brutalizat, furat, regăsit, plecat în exil la Moscova și redobândit când nimeni nu mai spera”, provocând adevărate drame în rândul celor care l-au avut în preajmă.

Tezaurul a fost descoperit în primăvara anului 1837 de către Stan Avram și Ion Lemnaru când efectuau lucrări de extragere a pietrei din zonă. În punctul “Poiana Crudului”, aceștia au găsit un tezaur format din 22 de piese din aur. După un an în care cei doi reușesc să țină comoara ascunsă, Lemnaru și Stan l-au cunoscut pe Anastase Verusi, antreprenor albanez al podului aflat în construcție peste apa Călnăului, care cumpără pentru 4000 de piaștri toate cele 22 de piese. Acesta deformează majoritatea obiectelor, iar tava mare o taie cu un topor.

Verusi este denunțat de arendașul Frunză-Verde, arendașul moșiei din Pietroasa și astfel în 1838 descoperirea tezaurului de la Pietroasa devine publică. Ancheta a condus la arestarea celor doi descoperitori și a lui Anastase Verusi, însă din cele 22 de piese care compuneau tezaurul în momentul descoperirii și care cântăreau peste 40 de kilograme de aur, nu au mai fost găsite decât 12 (tava mare, cana înaltă-oenoche, patru fibule, două coșulețe, patera și trei colane) în greutate de 19,919 kg. Restul obiectelor au fost cel mai probabil topite în perioada când s-au aflat în posesia lui Verusi și nu au mai fost niciodată recuperate.

Valoarea istorică și artistică a pieselor care compuneau tezaurul a fost repede remarcată de oamenii de cultură ai vremii. Primul care se ocupă de cercetarea tezaurului este profesorul Petrache Poenaru, care furnizează și numeroase informații pentru cele mai importante gazete ale vremii (Curierul românesc, Albina românească și Gazeta de Transilvania).

Importanța deosebită a tezaurului a fost apreciată și de către conducerea Țării Românești care prin decretul domnesc al lui Alexandru Dimitrie Ghica, hotăra, la 26 iulie 1838, expunerea lui permanentă într-un muzeu. Primul loc ales pentru expunerea tezaurului a fost în cadrul colecțiilor Școlii Sf. Sava, începând cu anul 1842. Aici a fost văzut în anul 1961 de Alexandru Odobescu, care își va dedica întreaga viață studiului acestor piese. Acesta a publicat lucrarea „Le tresor de Pietrossa” între anii 1889-1900 la Paris și Leipzig.

Devenit cel mai valoros tezaur descoperit pe teritoriul României, „Cloșca cu puii de aur” a fost prezentată alături de Chihlimbarul de Colți, ambele din județul Buzău, la Expoziția Universală de la Paris din 1867.

După încheierea expoziției de la Paris, tezaurul a fost expus la Londra, iar în anul 1872, s-a aflat la Expoziția Internațională de la Viena.

Readus în țară, tezaurul este expus la Muzeul Național, al cărui sediu se afla în clădirea Universității. În noiembrie 1875 este sustras și o parte din piese sunt deteriorate. Este recuperat de autorități și este supus unor minuțioase lucrări de restaurare. În martie 1884, tezaurul este salvat din incendiul izbucnit în sediul Muzeului Național.

Încercările prin care au trecut piesele tezaurului, îl fac pe regele Carol I să ia decizia trimerii lor la Berlin pentru restaurare în atelierul orfevrierului Paul Telge.

Aici, pe lângă restaurarea pieselor deteriorate se realizează și mai multe copii prin metoda galvanoplastiei, una dintre ele aflându-se în prezent la Muzeul Județean Buzău.

După restaurarea din 1884, tezaurul se întoarce la București și rămâne expus la Muzeul Național până în 1917, când este trimis la Moscova cu tot tezaurul României. După o perioadă de aproape 40 de ani, „Cloșca cu puii de aur” se întoarce definitiv în România, fiind expus din 1972 la Muzeul Național de Istorie din București.

La mai mult de 180 de ani de la descoperire, vâlul de incertitudine planează încă asupra Tezaurului de la Pietroasa, știința nereușind să răspundă cu certitudine la unele întrebări privind semnificația pieselor, cine l-a făurit și cui i-a aparținut, când a fost îngropat și de către cine?

În loc de răspunsuri, expunem punctul de vedere al Muzeului Național de Istorie al României:

“Semnificația pieselor din Tezaurul de la Pietroasa s-a schimbat continuu de-a lungul istoriei lor în funcție de conjunctura în care au fost manipulate. Vasele pot fi văzute evoluând atât în mediul sacru cât și profan, ceremonia religioasă presupunând adesea și banchetul, iar „podoabele”, ca însemne de statut, folosite pentru marcarea și afirmarea poziției sociale, poartă în sine sacralitate presupusă de investitură. Fiecare în parte au însă propria lor biografie, unele au fost lucrate probabil în Imperiu, iar altele în spațiul „barbar” din afara acestuia, un timp au fost folosite sau teaurizate, participând la jocul negocierii statutului unor indivizi sau chiar a unor comunități întregi, pentru ca apoi selectarea și depunerea lor împreună să le confere o semnificație comună transformându-le peste secole într-o descoperire arheologică și

apoi în exponate. Încercarea de a oferi un răspuns întrebărilor legate de Tezaurul de la Pietroasa devine un proces complicat, în care privirea de ansamblu și cercetarea detaliilor capătă o pondere comparabilă. Fiecare răspuns și fiecare detaliu în parte nasc alte întrebări și astfel, încercând să îi descoperim tainele și semnificațiile de dinainte de depunere, îi ducem mai departe povestea și îi construim istoria de după descoperire.”

Locul unde a fost descoperit Tezaurul poate fi vizitat. Aici a fost amenajat un amfiteatru care are drept lait-motiv piese reprezentative ale tezaurului sculptate în piatră albă de Năeni.

Odată cu implementarea noului proiect al Consiliului Județean Buzău, care are ca obiectiv valorificarea turistică a patrimoniului cultural de interes național și local reprezentat de situri arheologice, județul Buzău va deveni un reper important pe harta pasionaților de turism cultural, istoric și arheologic. Bibliografie:

- „Județul Buzău: tradiții, legende, obiceiuri, datini, mituri, arhitectură, turism, credințele țăranului român despre cer și stele: enciclopedie” – coordonator Gheorghe Petcu, Buzău, Editura Editgraph, 2012.
- „La poalele Istriței” – Marcela Marin, Iuliu Marin, Buzău, Editura Vega Prod `94, 2008.